

Träffsäkra åtgärder krävs för att bekämpa brottslig- heten mot företag

SAMMANFATTNING AV RAPPORTEN "BROTTLIGHETENS KOSTNADER"
OKTOBER 2023

SVENSKT NÄRINGSLIV

Lena Nitz, expert på brott och trygghetspolicy vid Svenskt Näringsliv

Dags att ta brottsligheten mot företag på allvar

Det grova våldet skakar Sverige. Precis som andra medborgare i Sverige, är företagare djupt oroad över den ökande kriminaliteten som försämrar tryggheten och undergräver tilliten i samhället. Så många som vartannat företag utsattes för brott det senaste året, till kostnader på nära 100 miljarder kronor.

Kraftfulla åtgärder krävs för att vända utvecklingen, och fler beslutsfattare behöver förstå brottslighetens omfattning och konsekvenser. I årets rapport om brott mot företag väljer vi att fokusera på två områden som skapar omfattande problem för företag i hela Sverige:

- 1. Bedrägerier och cyberbrott.** Bedrägeri- och cyberbrotten har ökat kraftigt över tid. När företag utsätts handlar det framför allt om fakturabedrägerier, dataintrång och så kallad phishing, vilket innebär att anställda via mejl luras till att ange lösenord, bank- eller kortuppgifter. Brottsvinsterna är med och finansierar grov organiserad brottslighet och skapar våldsamma konflikter mellan kriminella nätverk. Det är därför avgörande för brottsbekämpningen i stort att stoppa dessa brott mot företag.
- 2. Stölder, inbrott och skadegörelse.** Mängdbrotten fortsätter att vara de vanligaste brott som drabbar svenska företag, och står också för de största kostnaderna. De kan tyckas vara mindre allvarliga än annan brottslighet, men när mängdbrotten hela tiden nedprioriteras urholkas samhällskontraktet i det långa loppet.

Tilltron till polisens arbete med företagsbrotten är idag så låg att många brottsutsatta företag avstår från att anmäla brott, och näringslivet tvingas lägga miljardbelopp på egna säkerhetsåtgärder.

Många företagsledningar och egenföretagare vittnar om hur den allvarliga situationen hindrar såväl drömmar om nya investeringar som fler anställda. När det är riktigt allvarligt, överväger en del att lägga ned sin verksamhet. I förlängningen leder kriminaliteten alltså inte bara till tragedier för enskilda individer och företag, utan till att Sveriges tillväxt och sammanhållning hotas. Vi behöver dessutom bli bättre på att se hur de omfattande kriminella pengaflödena påverkar Sveriges yttre och inre säkerhet, i tider av höjd terrornivå och återkommande desinformationsattacker.

Svenskt Näringsliv vill vara en samarbetspartner till Sveriges beslutsfattare på nationell och lokal nivå och bidra till att vi gemensamt tar oss ur den här krisen. Svenskt Näringsliv har flera rekommendationer till regering och riksdag, Polismyndigheten och landets kommuner kring hur brotten mot företag kan minska.

Om du skulle ha några funderingar eller idéer efter att du har läst rapporten får du mer än gärna höra av dig!

Lena Nitz,
expert på brott och trygghetspolicy vid Svenskt Näringsliv

Det här är en kortare version av rapporten "Brottslighetens kostnader", som har tagits fram av den oberoende tankesmedjan Stiftelsen Tryggare Sverige på uppdrag av Svenskt Näringsliv. Syftet är att undersöka utsattheten för brott och dess ekonomiska konsekvenser för svenska företag. Rapporten är baserad på två olika enkätundersökningar som genomfördes under våren 2023. Resultaten från undersökningarna har viktats för att i största möjliga mån representera hela Sveriges företagspopulation. Om ingen annan källa anges är fakta hämtad från den rapporten, som du kan hitta i sin helhet på Svenskt Näringslivs hemsida.

Vartannat företag har utsatts för brott

Brottsligheten mot svenska företag ligger på höga nivåer. 49 procent av alla företag uppger att de har drabbats av något brott det senaste året, och för de flesta brottstyper utsätts man mer än en gång. En betydande andel av de brottsutsatta företagen har dessutom utsatts för flera olika typer av brott. Även om vissa branscher och regioner sticker ut i negativ bemärkelse är brottsligheten ett stort problem för alla delar av näringslivet i hela Sverige.

Bedrägerier och cyberbrott mot företag finansierar grov organiserad brottslighet

Bedrägeri- och cyberbrotten har ökat kraftigt i Sverige under 2000-talet och slår idag brett mot hela näringslivet. En viktig orsak är att alltmer digital teknik möjliggör för gärningspersoner att genomföra bedrägerier från en helt annan plats än brottsoffret befinner sig på. Risken för att upptäckas har också minskat på grund av att uppläggen har blivit mer komplexa och svåra att utreda.¹ Av de företag som drabbades av bedrägeribrott det senaste året utsattes drygt två tredjedelar för fakturabedrägerier eller phishing. Nästan en femtedel av företagen utsattes för vishing eller VD-kapningar.

Cyberkriminaliteten har också förändrats, med mer raffinerade metoder mot utvalda företag som utpressas på mycket stora belopp.² Ett vanligt cyberbrott är så kallad ransomware som innebär att företag tvingas betala mångmiljonbelopp för att få tillbaka tillgången till sina datafiler efter en attack.³

”**Vi har problem med inbrott, bedrägeriförsök och skadegörelse. Det känns inte som att polisen har resurser för att hantera mindre brott. Det mesta skrivs bara av så snart det kommit in.**

Företagare i byggbranschen i Huddinge, Stockholms län.

1 Polismyndigheten (2022). De dödliga bedrägerierna – en rapport om bedrägeribrottslighet och skjutvapenvåldet.

2 Nationellt cybersäkerhetscenter (2022). Cybersäkerhet i Sverige 2022 – Del 1: Hot, metoder, brister och beroenden.

3 Söderqvist, N. (2021) "Polisen: Därför löser vi inte cyberbrotten". <https://www.tn.se/naringsliv/8915/polisen-darfor-loser-vi-inte-cyberbrotten/>.

9%

av alla företag utsattes för bedrägerier det senaste året. 7 % utsattes för cyberbrottslighet.

Kostnaderna för bedrägerier och cyberbrott är omfattande. Bara de direkta kostnaderna uppgår till 13,4 miljarder kronor det senaste året. Cyberbrottsligheten står för två tredjedelar av kostnaderna, en siffra som anmärkningsvärt nog har tredubblats på ett år.

Det blir allt tydligare att grov organiserad brottslighet, skjutvapenvåld och bedrägeri- och cyberbrott hänger ihop.⁴ Polisen bedömer att bedrägeribrotten numera utgör gängens viktigaste inkomstkälla. Bedrägerierna har därmed gått om narkotikan som främsta kassako. Majoriteten av brottsvinsterna går till kriminella nätverk. De återinvesteras i narkotikahandel, vapenbrott och olika former av trafficking eller tvättas vita.⁵ Brottsvinsterna kan även skapa våldsamma konflikter inom och mellan kriminella nätverk.

Om vi ska lyckas knäcka gängen måste vi knäcka den kriminella ekonomin. Att hejda kriminella finansiella flöden via bedrägerier är därför en avgörande pusselbit både för att stoppa det dödliga våldet och för att ge näringslivet rimliga villkor att verka i Sverige.

Stölder, inbrott och skadegörelse vanligaste brotten

Svenska företag drabbas framför allt av så kallade mängdbrott, det vill säga stölder, inbrott och skadegörelse. Till skillnad från bedrägeri- och cyberbrott, som slår brett mot alla branscher, är dessa brott inte jämnt fördelade bland företagen.

När det gäller ringa stöld, som snatteri, är handeln mest drabbad. En tredjedel av företagen inom handeln har utsatts för ringa stöld det senaste året. Byggbranschen är mest utsatt för stöld av normalgraden eller grov stöld, där drabbas drygt en fjärdedel av företagen. Även stöld genom inbrott är vanliga i byggbranschen, men också i fastighetsbranschen. En femtedel i vardera bransch har utsatts det senaste året.

Kostnaderna för mängdbrotten står för hälften av företagets kostnader för brott. Bara det senaste året uppgår de direkta kostnaderna för stölder, inbrott och ringa stöld till 21 miljarder kronor.

4 Polismyndigheten (2022). De dödliga bedrägerierna – en rapport om bedrägeribrottslighet och skjutvapenvåldet.

5 Polismyndigheten, NBC (2021). De organiserade bedrägerierna – en rapport om bedrägerier kopplade till organiserade kriminella miljöer.

Trots den stora omfattningen av mängdbrott får brottsbekämpningen ofta stå tillbaka till förmån för annan brottslighet, vilket urholkar förtroendet för rättsväsendet. Att hålla efter mängdbrotten har också en brottsförebyggande effekt eftersom ungdomar ofta

börjar sin kriminella bana med brott som stölder, skadegörelse och inbrott. Samhället måste därför mäka med att bekämpa mängdbrott och grov organiserad brottslighet parallellt.

”

När jag kom tillbaka från påskledigheten undrade min ekonomiassistent över en faktura på två miljoner kronor som jag skulle ha skickat. Det var väldigt sofistikerat och mejlet såg verkligen ut att komma från mig, men i själva verket var det en annan IP-adress som hade loggat in på mitt konto. Det var fruktansvärt obehagligt.

VD på ett transportföretag i Umeå, Västerbottens län.

FAKTA

Fakturabedrägerier innebär att ett företag får ett betalningskrav på en vara eller tjänst som inte har beställts eller levererats.

Phishing innebär att en medarbetare får ett mejl eller sms där man uppmanas att klicka på en falsk länk för att ange lösenord, bank- eller kortuppgifter.

Ransomware är en typ av dataintrång som innebär att en skadlig kod krypterar och låser företagets datafiler i syfte att kunna begära en lösensumma för att få tillbaka dem. Den skadliga koden kommer vanligtvis från ett mejl som skickats till personalen på företaget.

VD-bedrägerier innebär att någon ger sken av att vara företagets VD och ber anställda att överföra pengar till ett särskilt konto. Ofta handlar det om stora summor som med kort varsel måste flyttas, många gånger till ett utländskt konto.

Vishing innebär att via ett telefonsamtal utge sig för att vara exempelvis från en bank, affärspartner eller myndighet i syfte att få anställda att lämna ut känsliga uppgifter.

Brottsligheten mot företag kostar 100 miljarder*

Kostnaderna för brott mot svenska företag fortsätter att ligga på mycket höga nivåer. Det senaste året uppgick totalsumman till nära 100 miljarder kronor, vilket är mer än dubbelt så mycket som

Polismyndighetens budget för 2024. Kostnaderna fördelas inte jämnt mellan företag, utan slår framför allt mot fastighets- och byggbranschen, som även hör till de mest brottsutsatta branscherna.

De 100 miljarderna består av tre kategorier kostnader för företagen:

1. **43 miljarder i direkta kostnader**, till följd av förlorad eller skadad egendom, som en krossad fönsterruta eller en stulen lastbil.
2. **34 miljarder i indirekta kostnader för egna säkerhetslösningar**, som egna säkerhetsvakter, larmsystem, övervakningskameror och mjukvara för att skydda sig mot dataintrång och bedrägerier.
3. **21 miljarder i uppskattade intäktsbortfall till följd av förlorad produktion**, begränsat varuutbud och förlorad försäljning. Det kan exempelvis handla om att en hantverkare inte kan fullfölja uppdrag när en maskin eller ett fordon har stulits.

*Kostnaderna är lågt räknade eftersom till exempel dyrare försäkringspremier och utökad bemanning inte fångas helt. Inte heller har kostnader för samhället räknats in, som utgifter för vård och rättsväsende.

15%

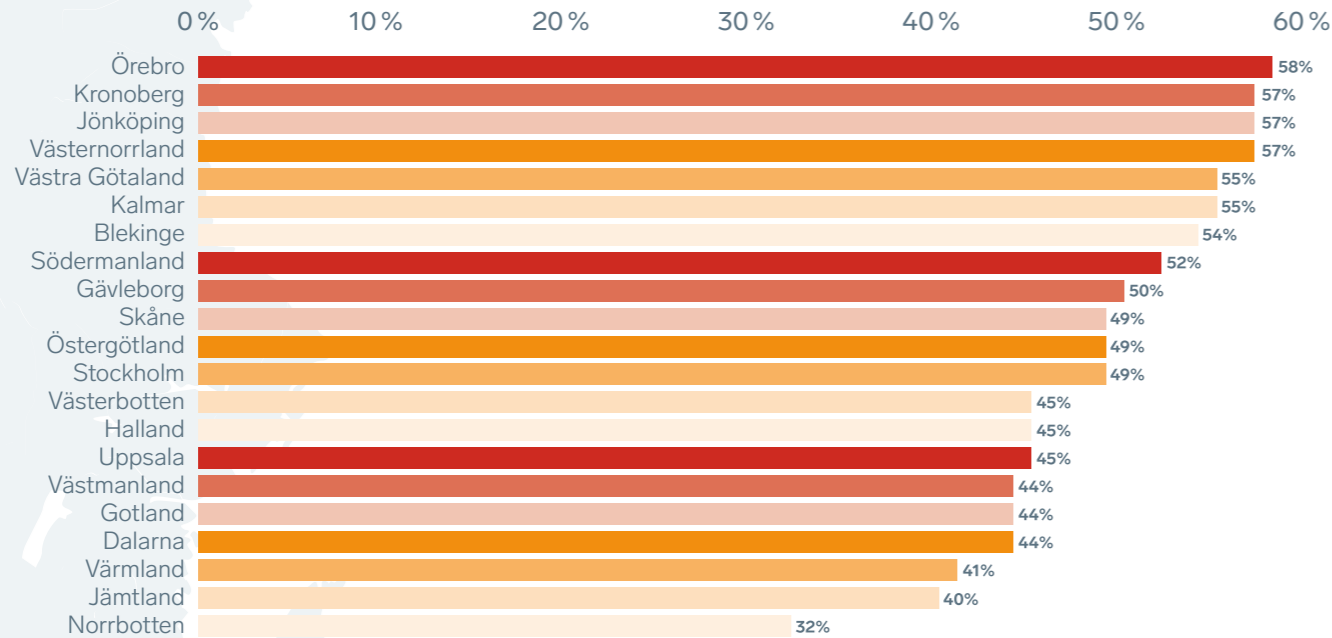
av alla företag utsattes för stöld av normalgraden eller grov stöld och 12 % utsattes för ringa stöld det senaste året.

Storstäderna drabbas hårdare – men problem i hela landet

Utsattheten för brott är störst i de södra delarna av Sverige. Det beror sannolikt på att brottsligheten i stort är fokuserad till större städer samt att de södra regionerna har en större närhet till kontinenten och därmed är mer sårbara för gränsöverskridande brottslighet som stöldlikor.

Samtidigt har en tredjedel av företagen utsatts för brott även i den minst utsatta regionen, region Norrbotten. Därför är det viktigt att prioritera brottsförebyggande- och brottsbekämpande åtgärder mot företag i hela landet.

Andel företag per län som utsatts för brott under det senaste året

Bristande förtroende för polisen och dyra privata säkerhetslösningar

Det stora mörkertalet i brottsstatistiken visar hur den svenska rättsstaten har försvagats. Hela 41 procent av de brottsutsatta företagen uppger att de inte har anmält något av de brott som de utsatts för det senaste året, framför allt eftersom en polisanmälan sällan upplevs leda till någon åtgärd.

Vartannat företag uppger att de är ganska eller mycket missnöjda med polisens förmåga att utreda och klara upp brott. När företagen ombeds förutsäga framtiden ser de inte heller någon vändning i sikte. Tvärtom uppger 61 procent att de tror att brottsligheten kommer att öka det närmaste året.

Mot bakgrund av detta är det inte svårt att förstå att företag tvingas avsätta stora summor pengar för att hantera den egna säkerheten, något 37 procent av företagen uppger att de har gjort det senaste året. Det handlar bland annat om kamerabevakning, väktare, lås och IT-system.

”Det finns flera områden vi skulle kunna utföra jobb i, men vi tvingas tacka nej på grund av otryggheten. Jag kan inte utsätta min personal för riskerna det innebär.

Företagare i fastighetsbranschen i Trollhättan, Västra Götalands län.

Lägre skatteintäkter, färre jobb och uteblivna investeringar

Kriminaliteten hotar svensk tillväxt och konkurrenskraft. Nästan ett av tio företag har valt att avstå investeringar till följd av oro eller utsatthet för brott. 5 procent av företagen uppger att de övervägt att lägga ned delar eller hela verksamheten till följd av brottslighet det senaste året. Det motsvarar ungefär 17 000 företag runtom i Sverige.

4 procent har också haft svårt att rekrytera personal på grund av oro för att utsättas för brott eller på grund av tidigare utsatthet för brott. Det kan få långtgående konsekvenser för specifika orter i Sverige när bilden av ett område stämplas som så utsatt att potentiella arbetstagare väljer bort företag på platsen. Naturligtvis är det även svårare för dessa företag att konkurrera på samma villkor som företag i säkrare och tryggare områden.

När företag drabbas av brottslighet, drabbas hela samhället. I ett bredare perspektiv leder kriminaliteten till lägre skatteintäkter och färre jobb, och att ökade kostnader förs över till konsumenterna i form av högre priser på tjänster och varor. Dessutom innebär kriminaliteten stora utgifter för rättsväsende och sjukvård.

Frågorna vi behöver ställa oss är vem vill vara företagare i ett land där säkerheten inte kan garanteras? Och hur ska ekonomin växa och jobb skapas om kriminalitet stoppar företag från att investera i sin framtid?

Träffsäkra åtgärder krävs för att bekämpa brottsligheten mot företag

Situationen för näringslivet är ohållbar. Vartannat företag utsätts för brottslighet och kostnaderna uppgår lågt räknat till nästan 100 miljarder kronor. Mängdbrotten som stölder, inbrott och skadegörelse är de vanligaste brotten. Ökningen av bedrägerier och cyberbrott som kopplas till grov organiserad brottslighet behöver samtidigt tas på stort allvar. Även om södra Sverige drabbas hårdare, tvingar brottsligheten företag i hela landet att lägga stora summor på privata säkerhetslösningar när brottsbekämpningen inte fungerar.

Brottsbekämpning ligger högt på den politiska dagordningen men företagets utsatthet behöver prioriteras högre. Både för de enskilda företagens skull och för att säkra svensk tillväxt och konkurrenskraft.

Svenskt Näringsliv vill vara en konstruktiv samarbetspartner för förändring. Här har vi samlat våra 20 viktigaste rekommendationer till beslutsfattare på nationell, regional och kommunal nivå.

Öppen droghandel i närheten skrämmer bort kunder och skapar en otrygg arbetsplats. Vi har tvingats investera i överfallslarm och väktare för att skapa trygghet för våra anställda. I år är första gången vår personal har sett drogförsäljning i butiken. Det fanns på film men polisen var inte intresserade.

Företagare inom handeln i Västerås, Västmanlands län.

REGERINGEN OCH RIKSDAGENS ANSVAR:

1. Satsa på fler poliser för att möjliggöra stärkt lokal polisnärvaro och bättre brottsupplärning.
2. Förbättra förutsättningarna för polisen, kommuner och näringslivet att dela information för brottsprevention.
3. Ge Brottsförebyggande rådet (BRÅ) i uppdrag att kartlägga och utreda omfattningen samt konsekvenserna av brott mot företag.
4. Ge Brottsförebyggande rådet (BRÅ) i uppdrag att genomföra en trygghetsundersökning bland företagare (FTU).
5. Skärp straffen när någon vid ett och samma tillfälle döms för flera brott, för att komma åt mängdbrotten och stärka förtroendet för rättsväsendet.
6. Skärp straffen för bedrägeribrott som begås av personer med koppling till kriminella nätverk, likt man redan har gjort för till exempel olaga hot, rån och utpressning.
7. Begränsa möjligheten att endast utreda vissa brott under en förundersökning, så att fler brott utreds och fler gärningspersoner därmed ställs till svar för sina brott och kan utkrävas på skadestånd.
8. Ge Brottsförebyggande rådet (BRÅ) i uppdrag att revidera och komplettera brottsstatistiken med brottskoder som visar brott mot företagare och näringsliv.

POLISMYNDIGHETENS ANSVAR:

1. Stärk polisnärvaron lokalt för att förebygga brott och öka tryggheten.
2. Rekrytera specialkompetens och använd ny digital teknik, exempelvis AI och automatiserade analyser, för att skapa bättre förutsättningar för ett mer effektivt utredningsarbete och snabbare lagföring.
3. Utred fler brott så att den misstänkte ställs till ansvar och möjligheten att utkräva skadestånd ökar.
4. Utveckla samverkan med näringslivet för att ge ökad trygghet bland företagare.
5. Inkludera insatser och aktiviteter riktade mot näringslivet i medborgarlöftena för det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet.
6. Etablera och stärk samverkan mellan Nationella cybersäkerhetscentret (NCS) och näringslivet. NCS ska bland annat samla och utföra informationsinsatser till näringslivet samt regelbundet delge näringslivet skriftliga lägesbilder avseende cyberhot och IT-incidenter.
7. Tillsätt en ansvarsfunktion inom polisen på nationell och regional nivå, med fokus på brott mot företag.
8. Underlätta för företag att komma i kontakt med polisen och anmäla brott digitalt via en särskild sida för företag på polisens hemsida, så som det fungerar i till exempel Danmark. Ge möjlighet att bifoga bilder och videomaterial.

KOMMUNERNAS ANSVAR:

1. Genomför undersökningar om de lokala företagens utsatthet för brott och deras upplevda otrygghet. Involvera företagarna i framtagandet av åtgärdsplan och i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet.
2. Inrätta ett brottsförebyggande råd lokalt och bjud in näringslivet att delta.
3. Ingå skriftliga överenskommelser med näringslivet om samverkan för att öka tryggheten i kommunen.
4. Inkludera åtgärder mot brottslighet och otrygghet i kommunens näringslivsstrategi och handlingsplaner.

